

УДК 77.09

DOI <https://doi.org/10.32782/art-studies.2025-1-4>

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ФОТО ОСВІТИ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ: ІСТОРИЧНИЙ ПОГЛЯД

Маркович Марія Йосипівна,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва,
дизайну та методики їх навчання

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0510-2001>

Балан Наталія Василівна,

асистент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-0088-7588>

Тютюнник Ірина Святославівна,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва,
дизайну та методики їх навчання

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3321-4729>

Фотографія, як один із видів мистецтва, цінна насамперед своєю неповторністю, оригінальністю, миттєвістю. Поєднання сюжету, композиції і техніки зйомки разом із світобаченням автора перекликається з фігуративним пейзажним та урбаністичним живописом, тому, крім літописної пам'яті має однозначно мистецьку складову. Розвиток фотомистецтва на Тернопільщині, як і по всій Україні, має однотипний характер. Це портретна фотографія із відтворенням настрою, характеру та віку людини.

Ключові слова: фотомистецтво, митці, портрет, пейзаж, світло, колір, композиція.

Markovych Mariia, Balan Nataliia, Tiutiunnyk Iryna. Prerequisites for the emergence of photo education in the Ternopil Region: a historical view

Photography, as one of the art forms, is valuable primarily for its uniqueness, originality, and immediacy. The combination of the plot, composition and shooting technique together with the worldview of the author is reminiscent of figurative landscape and urban painting, therefore, in addition to the historical memory, it has an unambiguously artistic component. The development of photo art in Ternopil Oblast, as well as throughout Ukraine, has a similar character. This is a portrait photograph depicting the mood, character and age of a person.

Key words: photo art, artists, portrait, landscape, light, color, composition.

Постановка проблеми. Фотографія, як один із видів мистецтва, цінна насамперед своєю неповторністю, оригінальністю, миттєвістю. Поєднання сюжету, композиції і техніки зйомки разом із світобаченням автора перекликається з фігуративним пейзажним та урбаністичним живописом, тому, крім літописної пам'яті, має однозначно мистецьку складову.

Період становлення фотомистецтва в Україні припадає на 1840–1880 рр. Саме в 1840-х рр.

Україною зацікавились іноземні фотографи. До прикладу, французи Жак і Шарль-Поль Гербстиу в 1860–1890-х рр. на Київських ярмарках демонстрували чудові фотографії, чим захоплювали киян і гостей міста.

Це привело до відкриття професійних фотостудій у Києві, Одесі, Харкові, Полтаві. Згодом фотостудії з'являються в Чернівцях, Львові. Початок фотомистецтва в Україні пов'язаний із поширенням «дагеротипів» (за твердженням незалежної онлайн-енциклопедії

«Вікіпедії», це спосіб безпосереднього отримання під час фотографування позитивного зображення, полягає в тому, що посріблену мідну пластинку полірують, потім безпосередньо перед зйомкою обробляють парою йоду, внаслідок чого утворюється тонкий шар світлочутливого йодистого срібла) [9].

Мета статті полягає у виявленні передумов для створення фотостудій і навчання мистецтву фотографії на Тернопільщині.

Виклад основного матеріалу. Першими фотомайстрами, що працюють на теренах України, є: у Києві – майстри фотопортрету І. Гутовський, В. Бисоцький, К. Лобойко, у Харкові – О. Іванов; у Полтаві – Я. Хмелівський.

Одним із найвідоміших фотографів в Україні був Альфред Федецький (1857–1902), випускник фотографічного інституту Віденської академії мистецтв, який працював у Києві, а з 1886 року – у Харкові. Він удосконалив кінознімальний апарат, яким від 1896 року, вперше в Україні, почав знімати хронікальні фільми. У 1896 році провів перший публічний кіносеанс, започаткувавши кіномистецтво. Фотографічні роботи А. Федецького є предметом колекціонування.

У Тернополі фотомистецтво започаткував Альфред (Антон) Сількевич, який народився в Тернополі в родині військовослужбовця в 1855 році. Захопившись фотографією, за підтримки батьків, які допомагали дороговартісним обладнанням, хлопець навчався у майстрів Львова та Праги. А. Сількевич їздив по Західній Україні, знімаючи на камеру побут українських сімей. Уперше його роботи були показані в 1880 році на виставці в Коломиї, присвяченій етнографічним дослідженням. Фотограф подорожував Польщею, де в місті Новий Сонч організував власне ательє, давши йому ім'я «Яніна» на честь своєї дружини. А в Тернополі в «Пасажі Адлера» (сьогодні вул. Кульчицької) він відкрив своє друге фотоательє під назвою «Фотографія кабінетова» А. Сількевича». Сама назва фотоательє свідчить про те, що тут створювалися портретні фото та фото на фоні кабінетних декорацій, що підписувались автором: «Фотографія кабінетова: А. Сількевич – Тернопіль» [1].

Світлини А. Сількевича вирізнялися високою якістю, надзвичайною схожістю, відтворенням настрою, характеру та віку людини. Особливою виразністю вражали деталі одягу. Це підтверджує видана збірка фотоматеріалів етнографічної виставки в Тернополі 1887 року, зокрема 50 світлин колекції народного одягу. За умови відсутності кольорової фотографії художник Є. Глоговський навів на фото аквареллю різні природні барви. Це і стало оригінальною новинкою збірки. А. Сількевич є автором фотопортретів Соломії Крушельницької, Володимира Лучаківського, родини Сенявських із Бережан, артистів Львівського мандрівного театру товариства «Руська бесіда». Його фотоальбоми зберігаються в колекції Львівської наукової бібліотеки В. Стефаніка, етнографічному музеї, деякі фоторепродукції з альбому є у фондах Тернопільського краєзнавчого музею [2]. Отже, цінність фото, зробленого фотомитцем, безсумнівна.

Одним із фотографів, який деякий час працював у Тернополі, був зять А. Сількевича – австрієць Август Фройнд. Він не був професійним фотографом. Народився в Польщі. Освіту фармацевта отримав у Львові, до 1861 року викладав у Тернопільській гімназії та займався фотографією. Свої перші світлини робив у студії тестя. Згодом переїхав до Львова, працював у Львівській політехніці, тричі був обраний її ректором.

Відомим фотографом того часу в старому Тернополі був Брунон Калішевський, уродженець Зборівщини (1866–1935), яскрава, неординарна, колоритна людина. Тарас Коковський пише про нього: «...фотограф, підприємець, громадський та культурний діяч на теренах Тернополя та області XIX–XX століття». Це він придбав фотомагазин Альфреда Сількевича приблизно в 1894 році. А на початок XX століття мав ще два фотосалони в місті. Фотохудожник, а саме так його можна назвати, умів побачити й зафіксувати людські емоції, вибрати ракурс та за допомогою грамотно виставленого світла зробити унікальну світлину [2]. Маючи активний спосіб життя, фотограф проводив різноманітні мистецькі та

Фото з альбому «Українські родини XIX століття» А. Сількевича

Джерело доступу: <http://surl.li/cblae>

громадські проекти, під час яких миттєвості людського буття переводив в історичний спогад. На його фотографіях – тернопільські родини.

Крім фотопортретів і сімейних знімків, з іменем цього фотохудожника пов'язана серія високохудожніх світлин тернопільських костелів, панорам тернопільських вулиць. Серед них – пасаж Адлера, вулиця Польського «Сокола», сьогодні вулиця Івана Франка.

Із тверджень відомої тернопільської дослідниці, що працювала над увіковічненням спадщини Іоана Георгія Пінзеля, Віри Стецько: «...у фондах натрапила на світлини пам'яток, які професійний тернопільський фотограф Брунон Калішевський зробив на початку XX століття».

Увагу дослідниці творчості Пінзеля привернули фотографії Брунона, на яких відображені роботи всевітньо відомого скульптора. Серед

Стильні фото тернополян із салону Брунона Кашицького

Джерело доступу: <http://surl.li/cblad>

них дуже цікавою В. Стецько вважає світлину інтер'єру Покровської церкви, а саме 4 алегоричні постаті і два рельєфи – «Чудо святого Миколая» та «Відсічення голови Іоанна Предтечі» [8]. Світлини Брунона Калішевського дали можливість нашим сучасникам побачити розміщення кам'яних і дерев'яних робіт І. Пінзеля в контексті інтер'єру храму, а також інтер'єр костелу в Монастириську, де працював Пінзель. За радянських часів ту пам'ятку знищили, і вона існує лише на фото. Завдячуючи автору, його наймовірним фото, сучасні дизайнери, створюючи інтер'єр у стилі ретро, використовують світлини старого міста саме Б. Калішевського. Після смерті Б. Калішевського преса писала у некрологах: «...відійшов особливий свідок епохи».

За життя невгамовний Брунон Калішевський займався не тільки улюбленою справою, громадською роботою, а й виховав послідовника – відомого польського фотографа Едварда Моравеця, що народився в Підволочиську (1886–1967). Роботи його вирізняються портретами відомих осіб того часу та надзвичайних краєвидів гірськолижних курортів.

Приблизно з 1892 року в Тернополі говоримо про ще одного фотографа – Р. Студинського. Про нього в першоджерелах згадується, що він автор відомого портрету співачки Соломії Крушельницької, зробленого в 1893 р.

У дослідженні Любомири Бойцун «Тернопіль у плінні літ» наприкінці XIX – початку

XX століття в Тернополі працюють фотограф-ательє Юдіти Голегдери, єдиної жінки фотографа. А також є згадки про фотографів Зигмунда Атласа та Пінкаса Пехтера (1906 р.) [2]. Згадки про ательє Юркевича в Тернополі датоване 1911 роком. У своїх дослідженнях Н. Панчук пише: «Помітне місце в історії фотографії Тернополя займають Вольф, Вільгельм і Леопольд Ляуби. Як не дивно, всі носять одинакове прізвище. Відомо, що Вольф Ляуб почав працювати у місті в 1905 р. і мешкав на вулиці Міцкевича. Саме світлини В. Ляуба, надруковані як поштівки, донесли до наших днів пам'ять про бурхливі дні 1917 р., зафіксували зруйноване місто під час Першої світової війни. Також імена фотографів Ляубів можна знайти на багатьох світлинах у краєзнавчих виданнях і на родинних фото. Документи початку 1939 р. засвідчують, що Вільгельм Ляуб був власником в Пасажі Адлера, 2, а в четвертому будинку на цій вулиці мешкав ще один тернопільський фотограф, Леопольд Ляуб. Слід зауважити, що роботи згадуваних майстрів відзначалися не тільки якістю, а й художнім смаком» [8, с. 116].

Літопис життя міста у 20–30 роках XX століття писався у фотосалонах в Пасажі Адлера,

Пасаж Адлера, фото Б. Калішевського

Джерело доступу: <http://surl.li/cblad>

Інтер'єр Покровської церкви.

Світлина Б. Калішевського

Джерело доступу: <http://surl.li/fpzahq>

вулиці 3-го Мая та на вулиці Міцкевича. Їх тримали знані в Тернополі майстри світла та тіні Людвік Мюлер, Іван Ярмолюк і Адам Амбросій Ленкевич. У згадках про Адама Амбросія Ленкевича (1888–1941) думки розходяться. У своїй статті «Львів Адама Амбросія Ленкевича» Сергій Гуменний пише: «Польський фотохудожник та туристичний активіст, закінчивши гімназію у Львові, навчався на інженерному факультеті Львівської політехніки, потім на філологічному факультеті Львівського університету. З 1921 року Адам зайнявся фотографією, під впливом інженера Стефана Пазірського, видатного художника-фотографа». Л. Бойцун у своїх дослідженнях згадує: «Доброї слави зажили тернопільські фотографи-аматори, серед яких слід виділити гімназійних учителів Р. Миколаєвича та А. Ленкевича».

Звичайно, наукові розвідки про життя та творчий шлях А. Ленкевича ще попереду. Але на сьогодні відомо точно, що польський фотограф-аматор увійшов в історію фотографії як той, хто зупинив мить. І вона дійсно прекрасна. На його фото старі міста, які горнутья в прохолодні сутінки, будинки, які зовсім не подібні один на одного, площі, оточені

величними кронами дерев. У 1925 році Ленкевича було прийнято до Львівського товариства фото (LTF), а із січня 1927 року він кілька років був головою цієї організації. LTF організувала в 1928 році Міжнародний фотографічний салон у Львові, а також II з'їзд Товариства фото Польщі. Він опублікував численні матеріали про Горгани. Його фотографії були основою для серії листівок. А. Ленкевич зберіг для нас свідчення про життя тогочасного міста. І на цих фото немає кольору є тільки безліч відтінків, створених із світла й фотоплівки. Це легкі, настроєві, часом романтичні моменти людського життя. Фотограф не просто ловив кадр, він бачив навколишній світ своїм власним сприйняттям, власним розумінням і відчуттям прекрасного.

Створення у ХХ столітті фотосалонів і фотоательє зумовлено попитом на різноманітні фотографії: одноосібні портрети, сімейні фото, фото на фоні пейзажів, фото архітектури, салонні постановочні фото. Культура оформлення світлин була такою: «Всі фотоательє фото замовнику віддавали не просто так, а попередньо наклеївши їх на картонну основу – паспарту. Ці заклади мали свої власні печатки і проставляли їх на зворотах своїх робіт. Кожен намагався зробити печатку якщо не багатою, то принаймні вишуканою. І в цьому можна перекопатися не тільки у музеях – варто просто заглянути у старі альбоми своїх бабусь та дідусів, а якщо таких

Фото старого Львова А. Ленкевича

Джерело доступу: <http://surl.li/cbflg>

немає – пошукати у ящиках на горищі. Іноді там чекають свого часу справжні скарби» [8].

Про зацікавлення фотографією як витвором техніки і мистецтва свідчило створення в Тернополі в 1931 році Українського фотографічного товариства («Уфото»), ініціатором якого був учитель гімназії «Рідна школа» Роман Миколаєвич. Товариство сприяло розвитку фотомистецтва та допомагало фотографам-початківцям удосконалювати практичні навички. Філія «Уфото» об'єднувала від 15 до 24 любителів фотосправи і мала власні фотоапарат і майстерню. Під час святкування в 1932 році 50-літнього ювілею «Рідної школи» товариство вже мало офіційний дозвіл на фотографування [5, с. 5].

Серед тих, хто цікавився в той час фотомистецтвом, були тернополяни Степан Кутовий, Олена Боднар, Богдан Остап'юк, Ольга Щурко, Люба Будна, Ярослава Зирочок, Остап Цвечек, Марія Миколаєвич, Іван Олексинин та інші. У 1933 році центральне представництво «Уфото» у Львові розпочало видавати журнал «Світло і тінь», відновлений і добре відомий у наші дні.

Видатним фотохудожником Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ століття є Василь Бурма. Народився Василь Олександрович у 1936 році на Полтавщині. За освітою – журналіст (закінчив факультет журналістики у Львівському університеті), за покликанням – краєзнавець. Після закінчення навчання до 2015 року працює репортером і фотокореспондентом Тернопільської обласної газети «Вільне життя» («Вільне життя плюс»). Газета Урядовий кур'єр писала, що Василь Бурма – жива легенда, патріарх тернопільської фотожурналістики. У краї його знає всяк – якщо не особисто, то зі сторінок обласної газети «Вільне життя». До можливостей пера Василь Олександрович влучно долучив фотоапарат. Саме фотосправа зуміла яскраво висвітлити талант майстра. Свої роботи в різні роки він представляв на всеукраїнських і міжнародних виставках, ставав лауреатом багатьох з них [7].

Невгамовний майстер періодично презентує тернополянам і гостям файного міста свої

персональні виставки: 1996 – «Країни, міста, люди»; 2000 – «Привиди старих замків»; 2003 – «Брати мої гречкосії»; 2006 – «Ріднокрай»; 2011 – «За мурами давніх твердинь»; 2016 – «Замки і лицарі»; 2021 – «Вогні файного міста», «Краяни і гості». Останні присвячені своєму 85-річчю та 60-річчю трудової діяльності. У цій добірці – портрети людей, яких автор знає і пам'ятає. Із слів В. Бурми, він шукає у кадрі невимушеність і ловить моменти. Серед його персонажів – колоритні постаті різного віку, статі, положення в суспільстві. Серед виставкових робіт є як фото безхатків, так і фото генералів. За свою професійну діяльність Василь Бурма фотографував тисячі людей. У кожній світлині він прагнув передати характер і настрої людини.

Митець постійно друкується в різних виданнях. Серед іншого, опублікував цикл статей «Замки Тернопілля» в газеті «Русалка Дністрова». Відомі по всій Україні фото путівники за його авторством: «Берегами Серету», «Тернопільське озеро», «Медобори», «Бережани: ілюстрований краєзнавчий нарис», «Тернопільщина туристська», «Кременецькі гори: путівник по туристському маршруту», Тернопіль: фотоальбом», «Тернопільщина туристична: фотоальбом», «Пам'ятки природи Тернопільщини: ілюстрований нарис».

Фотохудожник – українець із великим відкритим серцем. Про це свідчать публікації: «Гей ви, козаченьки, вітер в чистім полі!...», «За мурами старих твердинь», «Краса очима Олега Марчака», «Ох, вернісаж, ох, вернісаж...», «Привид минувшини бродить Збаразьким замком», «Чебрецева галявина», «Життя було важким, але не сірим і не буденним» та багато інших [8].

Журналіст Михайло Ониськів, який працював із Василем Бурмою понад 50 років, ділиться своїми спогадами: «Він робить незвичайні фотографії. Портрети його вражають тим, що він бачить людину зсередини. Він особлива людина. Журналіст, фотограф, митець. Це людина, яка має право сповідувати вищі ідеали людства, виражати їх у своїх творах».

За неперевершений внесок у розвиток вітчизняної журналістики та фотографії член

Фото із серії «Життя було важким, але не сірим і не буденним». Василь Бурма

Джерело доступу <http://surl.li/cbfni>

Національної спілки журналістів України (1970), член Національної спілки фотохудожників України (1999) Василь Бурма удостоєний почесного звання «Заслужений журналіст України» (1999) та зірки на Алеї зірок у місті Тернопіль.

Знаний тернопільський фотохудожник В'ячеслав Костюков входить до списку 50 найвідоміших фотомайстрів світу та до десятки найкращих фотографів Європи, володар 9 гран-прі та понад сотні медалей від асоціацій фотомитців різного рівня. Народився в 1941 році в місті Києві. Навчався в Омському медичному училищі та на фізкультурному факультеті Красноярського педагогічного інституту (обидва – РФ). Але в 1962 році повернувся до України, де в м. Кременці закінчив педагогічний інститут (нині обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Т. Шевченка). У 1962–1964 роках

працював фотокореспондентом районної газети в м. Кременці, у 1967–1971 роках – у м. Збаражі. Згодом В. Костюков оселився в м. Тернополі, де й розпочав шлях фотохудожника. Основною темою творчості фотохудожника стала жінка. Він першим у Тернополі організував виставку еротичних фотографій. Сьогодні В'ячеслав Костюков і надалі продовжує займатися фотографією. Усе життя маєстро закоханий у свою улюблену справу і, як він говорить, жіночу красу. Стиль роботи митця постановочно-режисерський. Спочатку кадр постає в уяві, потім назва і лише після цього все переноситься на плівку. В. Костюков про себе коротко говорить так: «Любов до поезії навчила мене закладати у кожне фото певний символізм. Без жінки неможливо жити на цьому світі. І я досі не можу визначити, хто я, Дон Жуан чи тонкий лірик жіночого тіла. Я завжди захоплювався епохою Відродження. Це неземна реальність на п'єдесталі реального життя, гімн красі, розкутість духу і сміливість думки. Не було заборонених тем, цензором служили людинолюбство і талант художника».

Перша його фотовиставка відбулася в 1969 році у Збаражі, а перші еротичні фотографії експонувались у 1971 році в Тернополі. Фотовиставки «Моя любов – жінка» з великим успіхом пройшла в Тернополі, Львові,

**Зірка Василя Бурми на Алеї зірок.
Тернопіль, осінь 2013**

Києві, Харкові, Запоріжжі, Лондоні, Парижі, Мінську, Бресті, Москві, Санкт-Петербурзі, Сочі та в багатьох інших містах України та країн близького зарубіжжя. Він – автор виставок ще двох шедевральних виставок «Фотомодель Олеся та її мистецтво», «І Бог створив жінку», лауреат міжнародних фотовиставок, член Національної спілки фотохудожників України, член Міжнародної спілки літературів і журналістів.

В. Костюков – фотограф, який досі віддає перевагу фотографуванню на плівку, а не на цифрові носії, фотограф, який бачить жіночу красу і вміє її розкрити. Жіноча краса визначила його творчий шлях, і він славить її не лише на фотополотнах, а й у книжках – митець написав книгу «Моя любов – жінка», яка є автобіографічною, і працює над другою книгою «Сильніше за любов».

Сьогодні В'ячеслав Костюков – директор ТзОВ «Жіночий портрет», при якому діє музей історії фотографії, що в будинку побуту «Роксолана». У ньому митець, художник, живописець створив світ фотографій, жіночої краси, старовинних меблів, фотоапаратів, годинників і картин. Більшість його світлин ніби намальовані пензлем. У них закладено певний зміст, окремий сюжет, вони можуть сказати нам більше, ніж тисячі слів.

Список тернопільських фотомитців був би не повним без імен фотографів, що поєднали мистецтво і просвітницьку діяльність.

До них належить Бенч Михайло Іванович, що народився в 1949 році в с. Зарудді Збарзького району. Вивчав фотосправу у Львівському професійно-технічному училищі, далі продовжив навчання на факультеті фотомистецтва Московського університету мистецтв. Упродовж 20 років ілюструє релігійне видання «Божий сіяч». М. Бенч – учасник і лауреат всеукраїнських та міжнародних виставок. У творчому доробку – персональні виставки «Спорт – посол миру», «Візит Папи Римського в Україну», «Боже, Україну збережи!», «З любов'ю до Вас». У липні 2013 року свій ювілей – 40-річчя творчої діяльності відзначив виставкою «Боже, нам єдність подай», присвятивши її 1025-й річниці від часу хрещення Русі-України. Фотохудожник займається ілюструванням книжок, буклетів, путівників, веб-сайтів. Його фото сповнені тепла, настрою, доброти. Публікується у вітчизняних і зарубіжних виданнях.

Фотохудожник Зюбровський Андрій Володимирович (01.12.1951) – уродженець с. Біла Тернопільського району, член Спілки фотохудожників України (1993). До визнання як фотографа, художника, митця пройшов

Фото В'ячеслава Костюкова

Джерело доступу <http://surl.li/cbkyu>

тернистий шлях. Після закінчення в 1969 році театрального відділення Тереховлянського культурно-освітнього училища (нині – вище училище культури), працював художнім керівником будинків культури, директором клубу та художником-дизайнером бюро естетики Тернопільського комбайнового заводу (1976–1980). Зюбровський – учасник понад 250 збірних виставок і конкурсів художньої фотографії і образотворчого мистецтва, які проходили в Україні та за кордоном. Невгамовний характер, відчуття гармонії, композиції та кольору, відчуття світла, а ще прагнення до творчості виливаються у його персональних виставках (їх уже понад 40). Серед робіт митця – пейзажі, краєвиди Тернопілля, натюрморти, тематичні фотографії. У 1990 році А. Зюбровський став лауреатом обласної мистецької премії ім. М. Бойчука.

Когорта тернопільських фотографів кінця ХХ – початку ХХІ століття буде неповною без імені Лижечка Ореста Францовича (22.10.1958, м. Чортків) – фотохудожника, фотокореспондента, члена Національної спілки фотохудожників України (1996), художника Міжнародної федерації фотомистецтва (FIAF). У 1984 році він закінчив відділ технології фотографії Республіканського технологічного технікуму. Працював у Тернополі викладачем фотосправи в одному з професійно-технічних училищ. У 1992 році О. Лижечка відкрив чергову сторінку своєї творчої біографії, у місті Чорткові, ставши фотокореспондентом районної газети «Голос народу». Він презентував понад 300 робіт на більш ніж 220 виставках, конкурсах. Персональні виставки фотомайстра проходили в Тернополі (1986, 1987, 1988), Чорткові (1980, 2007), Кременці (1986). Роботи О. Лижечка мають успіх і за кордоном. У 2006 році він уперше взяв участь у міжнародній виставці – його фотографія «До онуків» експонувалася на конкурсі у Фінляндії. У 2007 році світлини майстра були представлені у 22 країнах світу: Австрії, Бразилії, Великій Британії, Італії, Китаї, Литві, Люксембурзі, Норвегії, Польщі, Франції тощо. На міжнародній виставці в Сінгапурі робота

«Селяни» здобула срібну медаль Міжнародної федерації фотомистецтва (FIAF). Під егідою FIAF його роботи були представлені в 43 країнах світу, зокрема у Великій Британії, Болгарії, Росії, Індії, Андоррі, Польщі, Сербії, Фінляндії, США. У 2009 році митцю присвоєно звання художника Міжнародної федерації фотомистецтва.

Ще одна велична постать у фотомистецтві – фотохудожник Марчак Олег Петрович (30.05.1975), уродженець м. Чорткова, член Національної спілки фотохудожників України (2005). У фотомистецтво прийшов ще в шкільному віці, коли в 14 років уперше взяв участь в обласному конкурсі фотографів і здобув перемогу. Згодом здобув перше місце на республіканському фотоконкурсі. Навчався фотосправі в тернопільському училищі. Зараз навчає школярів мистецтву фотографії в центрі науково-технічної творчості й дозволяє учнівській молоді та творить історію у власній фотостудії. Роботи О. Марчака різноманітної тематики. Одне з творчих захоплень майстра – еротична фотографія. На першій персональній виставці митця «Зумій побачити красу», що відбулася в Тернополі у 2004 році, фотохудожник представив понад 80 робіт. Фотографії майстра побували на фотоконкурсах не тільки в Україні, а й в Австралії, Європі, Новій Зеландії, Азії, Африці, Північній та Південній Америці. Персональна виставка фотохудожника відбулася у 2005 році в м. Добродзені (Польща). До експозиції увійшли роботи, присвячені природі й архітектурі України, і роботи, присвячені історичній події у житті України – Помаранчевій революції.

Сьогодні в місті працюють багато фотографів нового покоління, покоління цифрової фотографії, адже попит на увіковічнення краси, емоцій постійно зростає.

Отже, фотомистецтво у славному місті Тернополі зародилося ще наприкінці ХVІІІ століття завдяки винаходам учених. Культурний розвиток міста та любов містян до прекрасного сприяли виникненню фотосалонів і навчанню фотомитців. У ХХ столітті фотографія стає невід’ємною частиною життя людини. Краса невеликого містечка, краса

природніх ландшафтів, внутрішня відкритість і краса жителів краю надихали не одне покоління фотомитців, які залишили слід в історії фотографії. Відомі фотомайстри та аматори Тернопілля донесли у високохудожніх світлинах пам'ять про місто до наших днів.

Література

1. Бойцун Л. Сількевич Альфред [Текст] / Л. Бойцун, І. Дем'янова, Б. Пиндус // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. Т. 4. А–Я (додатковий). Тернопіль, 2009. С. 557–558.
2. Бойцун Л. Тернопіль у плині літ. Тернопіль, 2003. С. 389.
3. Маслій М. Чи можна зупинити мить? Тернопіль вечірній. 1994. № 17. 5 с.
4. Мельничук Б. Снітовський Олег Іванович [Текст] / Мельничук Б., Яворський Г. // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2008. Т. 3: П–Я. С. 303–304.
5. Мороз В. Перші фотоательє у Тернополі діяли ще 125 років тому. 20 хвилин. 2010. 12.11.10. 18 с.
6. Панчук Н. Фотографії Тернополя кінця XIX – першої третини XX століття. Вісник ХДАДМ Образотворче мистецтво. 2013. № 1.
7. Перші фотоательє у Тернополі діяли вже 125 років тому (фото) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://te.20minut.ua/Podii/pershi-fotoatele-u-ternopoli-diyali-vzhe-125-rokiv-tomu-foto-10186473.html>.
8. Про тих, хто зупиняв мить. www.tourclub.com.ua.
9. Тернопільські фотосалони [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://TERNOPIL/TARNOPOL/tarnopol.te.ua> >...>Сучасні публікації.

References

1. Boitsun, L., Demianova, I., Pyndus, B. (2009). Silkevych Alfred [Silkevich Alfred]. Ternopilskyi entsyklopedychnyi slovnyk: u 4 t. T. 4. A–Ya (dodatkovyi). Ternopil. P. 557–558 [in Ukrainian].
2. Boitsun, L. (2003). Ternopil u plyni lit [Ternopil over the years]. Ternopil. P. 389 [in Ukrainian].
3. Maslii, M. (1994). Chy mozhna zupynyty myt? [Can you stop the moment?]. Ternopil vechirni. No. 17. 5 p. [in Ukrainian].
4. Melnychuk, B., Yavorskyi, H. (2008). Snitovskiy Oleh Ivanovych [Snitovskiy Oleg Ivanovych]. Ternopilskyi entsyklopedychnyi slovnyk: u 4 t. Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi kombinat “Zbruch”. T. 3: P–Ya. P. 303–304 [in Ukrainian].
5. Moroz, V. (2010). Pershi fotoatelie u Ternopoli diialy shche 125 rokiv tomu. 20 khvylyn. 2010. 18 p. [in Ukrainian].
6. Panchuk, N. (2013) Fotohrafii Ternopoliakintsia XIX – pershoi tretyny XX stolittia [Photos of Ternopil's people from the 19th and first third of the 20th centuries]. Visnyk KhDADM. Obrazotvorche mystetstvo. No. 1 [in Ukrainian].
7. Pershi fotoatelie u Ternopoli diialy vzhe 125 rokiv tomu (foto) [Elektronnyi resurs]. Retrieved from: <https://te.20minut.ua/Podii/pershi-fotoatele-u-ternopoli-diyali-vzhe-125-rokiv-tomu-foto-10186473.html> [in Ukrainian].
8. Pro tykh, khto zupyniav myt [About those who stopped the moment]. Retrieved from: www.tourclub.com.ua [in Ukrainian].
9. Ternopilski fotosalony [Ternopil photo salons]. Retrieved from: <http://TERNOPIL/TARNOPOL/tarnopol.te.ua> >...>Suchasni publikatsii [in Ukrainian].